

Stanisław Tokarski
Prof. emeritus PAN i UJ

RECENZJA NAUKOWA
DOROBKU DR GRAŻYNY STRNAD I JEJ ROZPRAWY HABILITACYJNEJ
KOREA: POLITYKA POŁUDNIA WOBEC PÓŁNOCY W LATACH 1948 – 2008.
ZMIANA I KONTYNUACJA

Rozpatrując informacje o działalności naukowej, dydaktycznej, popularyzatorskiej i organizacyjnej eksponowane w dokumentacji dr Grażyny Strnad, dotyczącej jej usytuowania jako kwalifikowanej specjalistki w polskich i międzynarodowych gremiach badawczych, należy jednoznacznie stwierdzić, że cały dotychczasowy dorobek spełnia ustawowe kryteria oceny osiągnięć koniecznych dla wnioskowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego. To prezentacja pracy badaczki wszechstronnie wykształconej i samodzielnej, wnoszącej istotny wkład w konkretnych obszarach wiedzy. Dojrzały warsztat naukowy budowały stopniowo kolejne fakultety – filozoficzne studia magisterskie na Uniwersytecie Poznańskim im. Adama Mickiewicza, potem studia podyplomowe w zakresie administracji na Wydziale Prawa i Administracji UAM, a wreszcie w wymiarze politycznym stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Nauk Społecznych Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.

W połączeniu z orientacją proazjatycką stworzyło to ukierunkowany na Azję Wschodnią a ściślej na Koreę określony, międzydiscyplinarny profil badań konstruowany przez ponad dekadę bardzo gruntownie, a wielość studiowanych kierunków otwierała oryginalne możliwości jego aplikacji. O konsekwentnych zainteresowaniach problematyką koreańską świadczy praca magisterska finalizująca studia filozoficzne, *Religie koreańskie w filozofii życia Koreańczyków* (1994), stypendium Korea Foundation na Uniwersytecie Yonsei w Korei Południowej (2002) i oparta na solidnych teoretycznych fundamentach rozprawa doktorska, *Tranzycja systemu politycznego Korei Południowej* (2004), budząca uznanie ze względu na spójną siatkę kategorialną i oryginalną refleksję z powodzeniem weryfikowaną potem w badaniach terenowych.

Sylwetkę badawczą dr Grażyny Strnad cechuje koherencja kierunku poszukiwań. Wychodząc od stwierdzenia unikalności obszaru kulturowego Korei (jeden naród, dwa państwa), Habilitantka sytuje przemiany polityczno-społeczne Korei Południowej w kontekście zmiennych stosunków międzynarodowych, tak w odniesieniu do Korei Północnej jak i wobec Japonii, USA, Chin i Rosji. Klucza do nowej tożsamości poszukuje w sposób kreatywny w zmieniającej się pozycji ekonomicznej regionu, w nowatorski sposób eksponując niemożności konstrukcji dróg dialogu Republiki Korei z północnym sąsiadem i fiasko alternatywnej drogi budowy własnej, odrębnej tożsamości kulturowej.

Jej wkład badawczy został zauważony i doceniony w środowisku naukowym. Zyskała nagrody i wyróżnienia. W roku 2005 otrzymała Nagrodę Rektora UAM za pracę doktorską, a w roku 2008 Nagrodę Rektora WSNHiD za osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne. W roku 2010 była nagrodzona przez Rektora WSNHiD za pracę naukową i dydaktyczną, a w roku 2012 zyskała wyróżnienie tegoż Rektora za działalność naukową. Podkreślono także jej efektywność na seminariach magisterskich, wskazując na wysoką jakość prac magistrantów w roku 2011, 2012, 2013.

Aktywność badawcza dr Grażyny Strnad i jej zaangażowanie w pracy dydaktycznej budzi uznanie. Od roku 2007 zatrudniona w wymiarze etatowym w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu, prowadziła również zajęcia dydaktyczne w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa w UAM oraz w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych (Poznań/Konin), popularyzując także tematykę badanego regionu Dalekiego Wschodu w rodzimych i międzynarodowych gremiach. Wśród tych aktywności podkreślić należy kontakty z

koreańskim biznesem intensywnie nie tylko podczas Targów Poznańskich oraz istotną rolę w rozwoju imprez koreanistycznych Towarzystwa Azji i Pacyfiku.

Zwieńczeniem dorobku naukowego jest rozprawa habilitacyjna *Korea: Polityka Południa wobec Północy w latach 1948-2008* (2014) wydana w Poznaniu, a złożona do oceny w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie. Podtytuł *Zmiana i kontynuacja* wskazuje na fundamentalny dylemat południowokoreańskiej drogi ku demokratyzacji, gdzie pragnienie trwania tradycyjnej tożsamości i siła formacji kulturowo-religijnej współlistnieje z błyskawiczną modernizacją kraju zaliczanego do grupy azjatyckich tygrysów. Podkreślenie istoty tak dramatycznego w Korei zderzenia tradycji i nowoczesności eksponuje usytuowanie analizy w ramach relacji z sąsiadami. Wartość monografii potęguje obszerna, podzielona działowo bibliografia, wraz z indeksami zawarta na stronach 518-582. Selekcjonowana w sposób przemyślany, ukierunkowana jest głównie na pozycje zagraniczne, a autorzy pochodzenia koreańskiego stanowią w niej nieocenioną zaletę.

Ten zabieg obejmuje wyeksponowanie nie tylko w sięgającej niemal całej strony bibliografii Kim Hakjoona, byłego rzecznika prezydenta Republiki, ale posłużenie się jednym z tytułów - *Korea's Relations with Her Neighbors in a Changing World* - jako kluczem interpretacyjnym do konstrukcji rozprawy, co świadczy o oryginalności i nowatorstwie analizy autorskiej. Doceniając w pełni nowatorstwo takiej orientacji należy jednak zauważyć mierne eksponowanie najnowszymi polskimi interpretacjami konfliktu koreańskiego w ośrodkach badawczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polskiej Akademii Nauk, PISM czy Szkoły Głównej Handlowej, gdzie kolejne publikacje świadczą o rozwoju ośrodki badań, współpracy i stałej wymiany naukowej z Koreą. W bibliografii brak ważnych pozycji o wojnie koreańskiej (vide: Piotr Ostaszewski "Wojna koreańska 1950-53", w: P. Ostaszewski, red., *Konflikty kolonialne i postkolonialne w Afryce i Azji 1869-2006*, Warszawa 2013, Wyd. SGH), a owa batalia jest jakby marginalizowana w analizach. Pominięto też oryginalną interpretację K. Kozłowskiego, po lekturze artykułu w periodyku "Gospodarka narodowa" 3/2012 (M. Kightley "Stosunki gospodarcze w między Republiką Korei a Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną") prezentującego relacje polityczne Północ - Południe w świetle teorii gier (vide: K. K., "Niestabilność polityczna na Półwyspie Koreańskim", w: P. Ostaszewski, red. *Kryzys, niepewność i niestabilność we współczesnej Europie*. Warszawa 2012, Wyd. SGH).

Nie eksponowano też badań koreańskich Instytutu Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, których najnowszym wyrazem jest międzynarodowe sympozjum w Pałacu Staszica w marcu 2015 roku, *Korean Peninsula in a Global Context. Opportunities and Challenges in the XXI Century*. Była to debata badaczy młodych. Brali w niej udział udział m. in. koreański profesor Young-mee Yu Cho wykładający w Rutgers University w USA, dr Natalia Kim - Moscow School of Economics, dr Maciej Lubina z UJ, dr Nicolas Levi z PAN, Robert Winstanley - Chesters z Uniwersytetu w Lyon, Theo Clement - University of Leeds.

Owe bibliograficzne zaniechania nie deprecjonują wysokiej rangi pracy. Rozprawa stanowi ważny wkład w badania problematyki koreańskiej. Obok niej istotne są inne pozycje książkowe Autorki ważne w badaniach obszaru demokracji i demokratyzacji regionu. W serii Biblioteki Azji i Pacyfiku opublikowano w dwóch wydaniach monografię *południowokoreańska droga do demokracji* (Toruń 2010, ss. 323), a nakładem Instytutu Studiów Politycznych PAN wydano syntetyczną, zwartą pracę *Republika Korei. Zarys ewolucji systemu politycznego* (Warszawa 2011, ss. 284, współautor W. J. Dziak) słynącą z doskonałej analizy systemu partyjnego Korei. Opracowywana jest publikacja *Przywódcy polityczni Półwyspu Koreańskiego*.

Pozostałe teksty to 15 rozdziałów w pracach zbiorowych, analizy dotyczące relacji międzypaństwowych na Półwyspie Koreańskim oraz stosunków międzynarodowych w rejonie Azji Wschodniej. Kwestie bezpieczeństwa nuklearnego, wartości azjatyckich, konfucjanizmu i praw człowieka w tym obszarze Azji regionie badała Autorka w 6 artykułach (3 w języku angielskim), a ową problematykę prezentowała na międzynarodowych i krajowych konferencjach w Warszawie,

Poznaniu, Chorzowie i Toruniu, biorąc także udział w I (Światowym) Kongresie Azjatyckim w roku 2014. Zauważalny był także jej wkład w coroczne międzynarodowe konferencje azjatyckie organizowane przez Towarzystwo Azji i Pacyfiku.

Dorobek dydaktyczny dr Grażyny Strnad można podzielić na dwa obszary problemowe. Pierwszy poświęcony kwestiom teoretycznym natury ogólnej aplikowanym w wymiarze dalekowschodniej specjalizacji to kursowe zajęcia (wykłady, konwersatoria, ćwiczenia) o tematyce wschodnioazjatyckiej dotyczące idei, instytucji demokratycznych, demokracji i totalitaryzmu oraz kwestii postępującej globalizacji w regionie. Bardziej praktyczny obszar ma oswoić studentów z bliskowschodnim protokołem dyplomatycznym, negocjacjami międzynarodowymi, negocjacjami w biznesie, funkcjonowaniem służb dyplomatycznych, organizacją struktur konsularnych, sztuką mediacji. Poza tym w latach 2008-2013 na Stosunkach Międzynarodowych, a od roku 2013 na Politologii Habilitantka prowadziła seminaria dyplomowe i magisterskie. Z 41 prac magisterskich 5 zyskało wyróżnienie Rektora.

Ważny jest także wkład Habilitantki w organizację nauki. W latach 2010-2012 pełniła funkcję przedstawiciela pracowników akademickich w Senacie Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa. Od roku 2013 jest opiekunem studenckiego Koła Naukowego Politologów. Ogólnie oceniana w ewaluacji w roku akademickim 2013/14 na 5,0. Jest też członkiem IPSA (International Political Science Association, 2014), AKSE (The Association for Korean Studies in Europe, 2014), od roku 2010 - PTSM, od 2006 – PTNP, sekretarzem redakcji czasopisma naukowego "Problemy Humanistyki" (organ WSNHiD) i członkiem Rady Naukowej Serii Biblioteka Azji i Pacyfiku.

Dr Grażyna Strnad brała udział w kilku projektach badawczych. W Instytucie Nauk Politycznych PAN została członkiem zespołu realizującego program *Przemiany społeczno-polityczne w Azji Wschodniej w XXI wieku* (kier. W. J. Dziak). Była też w latach 2010-12 kierowniczką grantu WSNHiD *Problemy Półwyspu Koreańskiego*. Delegowana przez MNiSW w latach 2013-14 jako reprezentantka Polski w finansowanym przez Unię Europejską projekcie zbiorowym *European Network for Conflict Research - COST Action IS1107* w Zurychu, uczestniczyła w nim wraz z przedstawicielami HIIK, Sipri, Uppsala University i innych instytucji międzynarodowych. Miała też sukcesy w sferze popularyzacji nauki w Polsce i w Azji. Występowała w radio i TV jako ekspert ds koreańskich. Promocję jej książki *Południowokoreańska droga do demokracji* (2010) zorganizowali w swej siedzibie w Warszawie działacze Centrum Kultury Koreańskiej. W skali uczelnianej wyrazem propagacji badań Bliskiego Wschodu były jej międzywydziałowe warsztaty "Wartości azjatyckie. Jak poznać i zrozumieć Azję". Wspomniano już o wystąpieniach na Kongresach Azjatyckich, konferencjach międzynarodowych i o wywiadach oraz wykładach w Korei.

Rozprawa habilitacyjna stanowi osiągnięcie naukowe w skali krajowej i międzynarodowej. Rozdziały usytuowano w kolejności chronologicznej, w każdym podejmując odrębną grupę problemową. Oryginalna konstrukcja pracy pozwala oprzeć konkretne sploty tematyczne na fundamencie poszukiwań zagubionej skutkiem podziału Półwyspu tożsamości Korei. Budowę struktury wartościotwórczej tworzącej taką opokę umożliwiają postawione pytania: Czy mimo podziału narodu Koreańczycy na Południu mają wciąż poczucie jedności z Koreańczykami z Północy? W jakim stopniu odrębność państwowa i jedność narodowa, a w konsekwencji – próba konstrukcji podwójnej tożsamości sąsiadów, wpływa na zmiany polityki Północy wobec Południa?

Usytuowana w trzech częściach monografii problematyka poświęcona jest w pierwszych dwóch rozdziałach wspólnej dla obu Korei historii i mitologii historycznej. Druga część zorientowana jest na ocenę polityki konfrontacji w czasie rządów autorytarnych. Ostatnia partia tekstu zawiera analizy prób pojednania, po liberalizacji polityki antykomunistycznej zawartej w strategiach dialogu i pojednania. Ta ewolucja usytuowana jest na kanwie procesu demokracji Korei Południowej. Całość stanowi niebagatelny wkład w poszukiwania nie tylko politologiczne ale i filozoficzne. Streszcza się on w budowie perspektywy dla postawienia pytania czy Koreańczycy są

dla siebie braćmi czy wrogami? Dwa ustroje, dwa państwa, dwa rządy nie likwidują tu twierdzenia o jednym narodzie przez tysiąc lat historii - o tej samej kulturze, tradycji, mitologii, języku.

Oryginalna interpretacja Autorki sytuuje stosunki obu Korei w klimacie nierozwiązanego dotąd sporu stanowiącego pozostałość rywalizacji wielkich mocarstw w epoce Zimnej Wojny. Jej konsekwencją są z miernym skutkiem budowane w kontekście wzajemnej wrogości dwie tożsamości, którym przeczy jedna tożsamość historyczno-kulturowa. Kolejne etapy polityki Południa wobec Północy są w dużej mierze warunkowane, jak twierdzi Autorka rozprawy, ową ambiwalencją systemów wartości nakładaną na kolejne zwroty polityczno-ekonomiczne w kontekście zderzeń tradycji i nowoczesności w Azji Wschodniej. Usytuowanie rozumienia niewytłumaczalnych często kroków politycznych i posunięć rządowych na Półwyspie Koreańskim może wpłynąć, jej zdaniem, na rozwój rozumienia tego, co w odniesieniach europejskich wydaje się niewytłumaczalne. I to stanowi główną wartość konkluzji rozprawy. Odniesiona do obszaru politologii, budowana w ścisłej więzi z problematyką demokracji i demokratyzacji, wnosi do nauk politycznych elementy "azjatyckiej logiki" i dalekowschodniej sztuki negocjacji, co jest niezaprzeczalnym osiągnięciem autorskim.

Reasumując, pragnę stwierdzić z całym przekonaniem, że poddany kryteriom merytorycznym i ustawowym dorobek dr Grażyny Strnad opiera się w pełni próbom krytyki. Habilitantka konsekwentnie buduje swój obszar badań w sferze nauk politycznych, a czyni to w sposób kreatywny i nowatorski. Jej warsztat badawczy jest dojrzały, oparty na koherencji siatki kategorialnej i wartościotwórczej. Wszechstronne wykształcenie pozwala jej aplikować metody interdyscyplinarne i podejście interkulturowe, tak w kontekście badań koreańskich jak w ujęciu szerszym, dalekowschodnim. Wzbogaca więc naszą politologię o ścisłą, koreanistyczną specjalizację azjatycką, a czyni to bacząc na dyscyplinę badawczą, w oparciu o wysokie standardy warsztatowe i bardzo bogatą bibliografią, w pewnej mierze praktycznie niedostępną w Polsce, bo selekcyjonowaną na terenach koreańskich i na zachodzie Europy.

Dodać do tego niewątpliwe osiągnięcia dydaktyczne, sukcesy na konferencjach krajowych i zagranicznych, próby wdrożeniowe w koreańskich kontaktach biznesowych a także popularyzację badań w oparciu o staże terenowe w Azji. Wnoszę więc o finalizację procedury habilitacyjnej dr Grażyny Strand, której całościowy dorobek i aktywność zawodowa jest trwałym wkładem do nauki polskiej.

Prof. dr hab. Stanisław Tokarski

